ԱՄԱՐԻ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Կ. Պոլսոյ համար Տարեկան	100 ղ.
Վեցամսեայ ,, ,,	55 ,,
Գաւառաց համար Տարեկան	110 ,,
Վեցամսեայ ,, ,,	60 ,,
Մեծ թիւը՝	2 ղ.
Յանձնարարութիւն տողը մեկ անգամի համար	
3 ղ. երկու անգամի համար 2 ղ.	

Դուրս գացած լրագրաց համար ծախքը խմբագրութենէն վրայ է:

Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որեւ իցէ գրութիւն խմբագիր=տճօրէնին պիտի ուղղուի. եւ նամբաս ծախքը ընդ. ալ ղրկողին վրայ է:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ 6 ՄԱՅԻՍ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Լմնտրայի դեսպանաժողովը կըբացաւ իր գործը յաջողութեամբ պսակել։ Պաղղիոյ արտաքին գործոց պաշտօնեայն խնդակցութեամբ յայտնեց օրէնադիր ժողովին թէ մայիս 11ին գաշնադրութիւն մ՚ստորագրուեր է։ Գաշնադրութեան գլխաւոր կէտը Լուքսէմպուրկի չէզոք երկիր մ՚ընլլն է՝ եւրոպական տէրութեանց երաշխաւորութեան ներքեւ, որոյ հետեւութիւնը պիտի ըլլայ չորս շաբաթէն բերդուն քակուիլը։ Վանի մը շաբաթ առաջ պատերազմի կասկածներն այն աստիճան ծանրացած էին, որ երկու կողմանէ զինուորական մեծ պատրաստութեանց ձեռք զարնուելէ զատ՝ դաշնակցութեանց ծրագրերը ալ դժուեցան. հետեւաբար եթէ պատերազմի հրդեհը մեկ մը բռնկէր, Եւրոպայի մեկ ծայրէն միւսը պիտի ճարակէր։ Արեւելագաբար խաղին դերասանապետները, Նաբոլէոն կայսրն ու Պ. Տը Պիզմարք, մեծ խոհեմութեամբ վարուեցան եւ ան մ՚երկրի կամ աղգային ինքնասիրութեան համար այնչափ արիւն թափելու անպատեհութիւնն ղգացին, արիւնհեղութիւն մը՝ զոր ոչ միայն երկու աղգայ ալ լուսաւոր հանճարներն, այլ եւ Եւրոպայի անկողնակալ վեհապետներն ալ կը մեղադրէին։ Ընդդիմոյ թագուհին անճատ Վուլֆերտոն թագուհին—ինչպէս կըսուի նաեւ թէ Նապոլէոն կայսեր — նամակ գրեց խաղաղութեան յորդորներ տալու համար, եւ Ռուսիոյ կայսրն ալ նոյն նպատակաւ իր աղգեցութիւնը բանեցուց ի Պերլին։ Պաղղիոյ ժողովրդէն շատերը խաղաղասիրական ուղերձներ մատուցին կայսեր, եւ Փարիզի մէջ գլխաւոր լրագրերի մ՚առաջարկութեամբ խաղաղութեան ակումբ մը կազմուեցաւ։ Օրէնադիր ժողովին անդամներէն Պ. Պ. Կարնիէ=Խաժէս, Էերօլա եւ Տիւքլերը յատուկ ուղեւորութիւն մ՚ըրին ի Պերլին, Ռուսիոյ երեսփոխանութիւնը սիրոյ եւ խաղաղութեան հրաւէրներ ընելու համար։ Վառաւնուն չափ Ռուսիայի աղատամիտ երեսփոխանները փառաւոր կոչունք մը տուին գաղղիացի երեսփոխանաց, ուր ճառերը խօսուեցան Պաղղիոյ եւ Պերմանիոյ մէջ վոխադարձ սիրոյ եւ խաղաղութեան կապերը զօրացնելու մտօք։ Պ. Շուլց-Տելիչ, երեւելի բրուսիացի անտեսագէտն ըսաւ. «Ընդդայնութեանց սկզբունքը ժամանակիս մեծ նշաններէն մէկն է. բայց եթէ արդարսկզբունք մ՚ըլլալ կուզէ, պէտք է մարդկայնութեան սկզբունքին առջեւ խոնարհիլ»։ Պ. Լպէրթի ալ ըսաւ. «Պիտենք որչափ պարտական ենք Պաղղիոյ. ձեր Մոնթեսքիէօն արդի լրագիտութիւնը հիմնեց. ձեր Ռուսօն դաստիարակութեան բարեկարգութիւն սկսաւ. ձեր Վոլթէրն աղատութիւն. ձեր Վոլթէրն աղատութեան չափիչները բացաւ։ Պիտենք որ Պաղղիա աղատութեան առաջին ասպետն է, որ աշխարհի օգտին եղ հին ժառանգական կալուածատիրութեան չղթայները թօթափեցուց. բայց Պաղղիա պէտք չէ Պերմանիոյ վրայ նախանձի՝ անոր դէռ նոր վաստակած զօրութեան համար, վասն զի այն ղօրութեամբ դերմանական ազգն իր մասնաւոր առաքինութիւնները պիտի ծաւալէ։»

Ահա այս խաղաղասիրական խօսքերը յաղթեցին. պէտք չէր որ երկու մեծ ազգեր իրենց զօրութիւնը պատերազմի մէջ վատնէին, որ հին ժամանակայ բարբարոսութեան մեկ մը նացորդն է. պատերազմը սուրբ է երբ հայրենի երկիրը թշնամւոյն ոտից կոխան կըլլայ. բայց ազգեցութիւն վաստըկելու եւ նախանձու համար եղած պատերազմը սրբապղծութիւն է։ Ասոնք են այն նոր հակամիտութիւնները» որոյ յաղթութեան վրայ ուրախ են, կըսեր Պ. Տը Մոլթիէ, յատակ դիմութեան եւ քաղաքակրթութեան բարեկամները։

Այն տակաւին չատեր, որք վաղ կամ անագան Պաղղիոյ եւ Պերմանիոյ մէջ պատերազմն անհրաժեշտ կը համարին, կարծելով թէ ներկայ խաղաղութեան պահպանութիւնն ուրիշ բանի համար չէ՝ բայց եթէ երկուառեք աւելի մեծ զօրութեամբ պատերազմի պատրաստուելու համար։ Բայց այս հաշուարկին կարծիքն ինչ արժէք ալ ունենայ, անհնար է ժխտել որ վաղ ւան մնացած կռիւներէն չվախցուիր. քանզի որչափ ալ որ Պաղղիա եւ Ռուսիա իրենց զօրութիւններն առեւ. ցընելու զբաղին, այնչափ ալ պատերազմին հետեւանքն առաւել աղետալի ըլլալը դիտալով՝ անկէ պիտի խորհին։ Ուր այժմ մեծ եւ ընդհանուր պատերազմի մը վտանգէն աղատեցանք, եւ մինչեւ որ ներկայ դինեալ խաղաղութիւնն իրական պատերազմի հասնի, կրնան այնպիսի պարագայներ առաջ գալ, որք գոնէ նոյնչափ մ՚ալ խաղաղական հաւանականութիւնները զօրացընեն։

Լուքսէմպուրկի խնդիրը վայրկենական մտացածութեան մէջ ձգած էր Ընեւելեանը, որուն դարձեալ կարդը կուգայ յերեւան եղնելու։ Փարիզի լրագիրները կը ծանուցանեն թէ Եւրոպայի վեհապետներէն չատերն Ընեւեսահանդէսը տեսնելու առթիւ Նաբոլէոն կայսեր հետ ալ պիտի տեսնուին։ Ռուսիոյ կայսրն ալ քանի մ՚օրէն Փարիզ պիտի երթայ Ալէքսանդր իշխանն ալ հետը։ Այս տեսակցութիւններն ի՛նչ արդիւնք պիտի ունենան. բնականաբար խաղաղութիւնը պիտի ամրացընեն, բայց հաւանական է որ քաղաքական խնդիրներ ալ յուզուին։ Ինչ որ ըլլայ, առայժմէ՛ Եւրոպայի եւ թէ՛ մայրաքաղաքիս լրագիրները կը ծանուցանեն թէ Ապրիլ Յունուարեան հետ միացընելու համար Ռ. Դրան խորհուրդ տուող տերութիւնները իրենց առաջարկութիւնը պիտի կրկնեն, եւ Լեվընթ Էլբըլի խօսքին նայելով այս անգամ դժուարին կը թուի հաւատալ որ Լոնդրա Սթէնլի ալ կարենայ յարատեւել իր մեկուսի քաղաքականութեան մէջ եթէ ապըստամբները տակաւին դիմադրեն Նօմեր փաշային»։ Բայց ապստամբները դէռ իրենց լեռներն են եւ Ընբրա ալ նոր կամուրջներ կը կրնէ անարգել. իսկ Սերտարը-Էքրեմին նպաստակն է եղեր ղինուորական ուղիներ եւ մարակոյներ չընելը ինչպէս որ չընեց տուած էր Պարատաղի մէջ, որպէս զի ապստամբութիւնն արուեստական կանոնաւորութեամբ նուաճէ։ Ընկէ կը տեսնուի որ կղզին նորէն նուաճելու համար ժամանակ պէտք է, ուստի եթէ աերութիւնները դարձեալ իրենց անպատեհ առաջարկութիւնը կրկնեն, գործն աւելի պիտի չվտարի, եւ դըժուար չէ դուշակելթէ Ռ. Դուռն ալ դարձեալ նոյն մերժողական պատասխանը պիտի տայ, մինչդեռ մայրաքաղաքս դանուող Սերիայի պատգամաւորներն ալ եօթնին առնել քալելն անտարակոյս խնդիրն աւելի չափի պարզել եւ դիւրացընէ։ Վերջապէս այս Սերիայի խնդիրն անձնօք նոյն կղզւոյն Գնխաոս քաղաքին մեռելը Դեդաղոսի չինած հըզօր կատար բաղնին կը նմանի, որոյ ելքը գտնել դժուարին է, եւ նայինք դեսպանադիտութիւնն ի՛նչպէս պիտի գտնէ։

Ընդդիմոյ հասարակաց խորհրդարանին մէջ ժողովրդեան ընտրողական իրաւունքն ընդարձակելու համար կառավարութեան ըրած առաջարկութիւնն յաջողելու վրայ է։ Գ. Սըլթանըն Ռուրի կառավարութեան դէմ կեցող մասին գլուխն ըլլալէ հրաժարեցաւ, եւ Պ. Տիզրայելի յաղթութիւնը վաստկելու մեծ է։ Ժողովուրդը 40—50 000 հոգիի չափ ժողովեցաւ Հայտ-Փարքի մէջ, ընտրական իրաւանց ընդարձակման նպաստաւոր ցոյցեր ընելու։ Կառավարութիւնն արգելքներուն ժողովրդական դումարմանց չկրնալ ծառայելը պատճառ բռնելով արգելուլ ուզեց, բայց ժողովուրդն արգելքը մտիկ չըրաւ, եւ կառավարութիւնն ալ կռուի պատճառ չտալու համար արգելքը իրաւութեամբ ի դարձ չդրաւ. բայց խորհրդարանին առաջարկութիւն մը պիտի ներկայացնէ եղեր, որպէս զի արքունեաց պարտէզներուն մէջ առանց հրամանի դումարում ընողները տուգանաց կամ բանտարկութեան ենթարկին։

Ռուսիական խորհրդարանը հիւսիսային Պերմանիոյ դաշնակից կառավարութեանց երեսփոխանական ժողովներն ալ նմանապէս ընդհանուր Ահմանադրութեան վիճաբանութեամբն զբաղած են։

Ընտրիոյ կայսրն ու կայսրուհին մայիս 8ին Հունգարիոյ Պուա քաղաքը պիտի երթային, ուրկէ 16ին Վիեննա պիտի դառնային, եւ 20ին ալ կայսրն աւստրիական խորհրդարանը պիտի բանար։ Ետոյ կայսրն ու կայսրուհին դարձեալ Պուա պիտի դառնան Հունգարիոյ թագաւոր օծուելու համար։

Մեքսիկայէն առնուած լուրերը տխուր են։ Մաքսիմիլիանոս կայսրը Վերէրեմարոյի մէջ ամեն կողմանէ Ժուարէզեաններէն պաշարուելով յաղթուեր եւ փախեր է, ու իր Միրամոն զօրապետն ալ սպաննուեր է։ Նապոլեոնեան զօրագաղաբար Ժուարէզ խօսք տուեր է Միայեալ—Հահանդայ տրտաքին դործոց պաշտօնէին, որ Մաքսիմիլիանոսի կենացը խնայէ, եւ ձեռքն անցած առեն իբրեւ պատերազմի գերի միայն պահէ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ընդհալ կիրակի օրը Ռուսիոյ դեսպան Ա. Սեմ. Իգնաթիեֆ զօրագլխան օգոստափառ Սուլթանին ներկայացած առեն բանախօսութիւն մ՚ըրած է զոր հետեւեալ կերպիս կը համառօտե Լէվընթ Էլբըլ լրագիրը։

Ցարին վեհանձնութիւն, իր վսեմ դեսպանի տաղիճան բարձրանալը Ընդհանդը կայսերք՝ Ռուսիոյ եւ Տաճկաստանի մէջ եղած քաղաքական յարաբերութեանց մեծ կարեւորութիւն ընծայելն ապացոյցն ըլլալը նշանակելէ ետեւ յիշեցուց Ա. Եհ. Սուլթանին թէ Ցարին վեհափառութեան դահակալելթիւնը շատ հաւատոյ օտար դեսպանաց առաջնութիւնն ալ ինքը, և թէ երկու հանդիսաւոր պարագայներու մէջ Ցարին վեհափառութենէն բարձր խնամոց ապահովութիւն առած է իր ամեն դասէ եղող հպատակաց երջանկութեան և բարօրութեան համար, առանց ազգի և կրօնքի խտրութեան։ Դեսպանը շարունակեց ըսելով թէ երկրին բարգաւաճութիւնը կրնայ ապահովել, երբ Ցարին վեհափառութեան հպատակաց մեծ մասին հետ կրօնից և ազգայնութեան կապերը ունենալով, բնականաբար խորին համակրութիւն կզգայ անոնց երջանկութեան և բարօրութեան վերաբերեալ ամեն բաներու վրայ։ Ի վերջ Ջոյ դեսպանը գիտեց թէ հիմա երեք տարիի չափ Ա. Պոլիս նստած ըլլալով այս երկրին օտար մը չէ, և ինքզինք առաւել երջանիկ պիտի համարի եթէ կարենայ օգնել երկու կայսրութեանց

բարեկամական յարաբերութիւնները և քան զևս զօրացնելու և տարածելու։

Պ. Ե. Սուլթանը կարճ պատասխան մը տալով՝ երկու տերութեանց յարաբերութիւնները աւելի մտերմական ընելու փոխադարձ վստահութիւն յայտնեց, և դեսպանին անձին նկատմամբ իր ունեցած համակրական զգացումը բացատրեց։

Ընդհակառակն, դեսպանին Ն. Գունէն Ռեթա գառնալէն կէս ժամ առաջ, Բարձր. Մեծ–Նպաստքան և արտաքին գործոց պաշտօնեայն վոխադարձ այցելութեան գացին։ Հինգշաբթի օրը՝ Ն. Գրան գլխաւոր պաշտօնատարները նմանապէս այցելութեան գացին Ռուսիոյ դեսպանին, որ այսօր անոնց վոխադարձ այցելութեան պիտի երթայ։

Ընտանեկան մայրաքաղաքէս մեկնող եօթն Ալբիայի պատգամաւորոց բողոքը, զոր՝ բան Օմմնիա լրագրոյն՝ ուղղած են Ընդհանուր, Գաղղիոյ, Ռուսիոյ, Բրուսիոյ, Աւստրիոյ, Իտալիոյ և Մերձիկայի դեսպաններուն։

«Պատրաստեալք, կարծեցեալ եւ բռնախոնդք Ալբիոյի յոյն ժողովրդեան, թէպէտ յարմար ժամանակին արդէն բողոքած էինք մեր կարծեցեալ ընտրութեան դէմ, սակայն հոս եկանք առերեսին, և յուսալով թէ Օսմանեան կառավարութիւնը գո՛նե մեզնէ պիտի հաակընայ մեր երկրին (Ալբիոյի) ժողովրդեան դանդաղներն ու տառապանքը, և մեզի խորհուրդ պիտի հարցնէ արդէն եղած չարեաց ամենէն աւելի յարմար եղանակաւ գործման տալու համար։ Ո՛չ մեզ այս յոյսին մէջ ապրեցուցին և հաստատեցին նաև հոս հաստած պատիւները Ա. Եհ. Սուլթանին մեզ ըրած խօսքերը։ Սակայն ժամանակը կը տահէր, և ոչ ոք մեր վրայ կը մտածէր թէ՛ տեղեկութիւն և թէ՛ խորհուրդ հարցընելու մասին մեր երկրին շահերուն վրայ, և չենք գիտեր բնաւ թէ այս նիւթիս վրայ ի՛նչ կը մտածուի հիմա։ Մենք օրինաւորապէս ընտրուած չըլլալը չարդելուր զմեզ հաւատալէ թէ իրրև պարկեշտ մարդիկ մեր խոհմութեան համար պէտք է խուսնինք քաղաքական մեքենայութեանց դործիք ըլլալէ և մեր հայրենիքը մատնելու արդար յանդիմանութենէն։ Հետ այս պատճառներուն համար որոշեցինք որ փոխանակ՝ ի զբաղ մեր ժամանակը Կ. Պոլիս վատնելու, այս քաղաքէն մեկնինք չնորհիւն Աստուծոյ մաքուր խղճով և ամեն պատասխանատուութենէ ազատ։ Մենք ակամայ եկանք հոս, բայց ոչ մեզի հարցուցին ըրին, ոչ ալ խորհուրդ հարցուցին, և բնաւ մտանկից չեզանք Ալբիոյ ապագայ շահուն վերաբերեալ բանի մը մէջ. ուստի մեր ընտրագրութեամբ վաւերացեալ սոյն նամակս կուզկինք եօթն մեծ տերութեանց, Գաղղիոյ, Գաղղիոյ, Ռուսիոյ, Բրուսիոյ, Աւստրիոյ, Իտալիոյ և Մերձիկայի դեսպաններուն, ինչպէս նաև մեր մայրենի երկրին Յունաստանի՝ հաստատելով պանին անունց հզօր օդնութիւնը խընդրելով վասն մեր անմեղ ընտանեաց՝ որք այժմ՝ ի Ալբիա կը դանուին։»

Կ. Պոլիս ապրիլ 25 մայիս 7 1867

(Ստորագրեալ) Յովաննիս Մաւրէոքիս. Վ. Ն. Թիւթիւնճաքի. Ք. բօսթօղլի Խայրէթին, Նիքողաս Մանուսաքի. Տիմ. Մալակարի, Եօան Տաքալաքի. Եօրկիոս Վանրիսթօս.

Վանի մ՝ օրէ ի վեր լուր կը պարտի թէ Սերասքը Ղազիմ Նօմէր փաշան և Մէհմէտ փաշան հարուածմը կրեր են Ալբիոյ ապստամբներէն և թէ կայսերական զօրքերը Սֆաքիոյի մոտը դիրքերուն վրայ յարձակելով մեծ կորուստներ ըրեր և հեռաւորաբար ետ քաշուելու հարկադրուեր են։

Այս լուրերը բոլորովին սուտ կերեւին

Ա. սեմ. Նօմէր փաշային առ Ռ. Գունէն գրած տեղեկագրովը, որուն մէջ կը ծանուցանէ թէ Մէհմէտ և Հասան փաշայի գունդերը երկու անգամ կռուի բռնուեր են հերձին կամաւորոց հետ, և վերջիններուն 200 մեռեալ ու վիրաւոր թողուլ ետ քաշուելու են։

Սերասքը Ղազիմ ալ Ռէթիմնէն ապստամբոց դէմ քալելու վրայ է՝ վերջին հարուածը տալու համար։

ԱԶԳԱՅԻՆ

Կը լսենք թէ Խառն ժողովոյ մեծ ծախսաւոր անդամներէն ոմանք՝ որ երեքշաբթի օրը Բարձր. Գիւանի փաշային յորդորանոց դէմ կենալու չհամարձակելով՝ իրենց հրաժարականը ետ առնելու յանձնառու եղած կամ այնպէս երեւցած էին, Պատրիարքարանի դրամական նեղութեան պատճառ մը դանելէ անցյետ, և մասամբ մ՝ալ Ս. Պատրիարքին դժգոհ ըլլալով, միտք չունին եղեր իրենց պաշտօնը շարունակելու։ Ընդարձ դրամական վճռին այս միջոցիս դարման մը դանել հոխոտ դժուարին է, և Ս. Պատրիարքին ալ դժգոհութիւնները պահաս չեն, (թէև չենք գիտեր թէ Ս. Պատրիարքն հրաժարելու ըլլայ նէ տեղը ո՛վ պիտի դանենք գիտենք), բայց և այնպէս հարկ է մատնել թէ վինչև Սահմանադրութեան վերահաստատութիւնն ի՛նչ հնարք կամ միջոց կրնայ դանուիլ ազգին վարչական դործերը շարունակելու։ Ըհա հոս է Գորդիանի հանդոյցը։ Ասոր է որ Ս. Պատրիարքն ալ հրաժարելու դիտաւորութիւն յայտնած է, բայց անոր հրաժարումը Պատրիարքարանի անուհիները պիտի կրնա՞ն լծուիլ՝ քանի որ ազգային սոյց խնդիրը լուծուած չէ, լուծում մը որ Սահմանադրութեան վերահաստատուելէն եառ ալ ո՛վ դիտէ ո՛րչափ ժամանակի պիտի կարօտի։

Ըստ մեր կարծեաց, այս վիճակին անտանելի է, և հեռւաւորապէս դանե առժամանակեայ դարմանի մը դանելու համար պէտք է Ս. Պատրիարքին մնալը, կամ եթէ հաւանականութիւն կայ որ Աթին սրբազնութեան անյապաղ հրաժարումին այդ արդելքը կը վերնայ, չենք կարծեր և չենք յուսար բնաւ որ Ս. Պատրիարք հայրը վայրկեան մը վարանի և այս ձախող ու ապդալուսա վիճակին երկարաձգութիւնն անուղղակի անգամ պատասխանատու երեւիլ կամ կարծուիլ յանձն առնու։

Փափաքելի էր որ բերնէ բերան պարտած այս տարաման և ապարդիւն խօսքերն ու կարծիքներն աւելի պարզ և որոշ կերպով ազգային երեսփոխանութեան ձեռքը յայտնուէին, որպէս զի թէ՛ Ս. Պատրիարքը և թէ՛ Խառն ժողովը դիտնային այս նեղ պարագային մէջ իրենց բռնելիք ընթացքը, և մեք ալ այսպէս հակասական ենթադրութեանց մոլորին մէջ չկորսուէինք։

Մայրաքաղաքս գանուող Եղբայրակցասէր քանի մը երեւելիները լսելով որ Երկնային առաջնորդութենէն ձրդուած Բագրատեան Պետրոս վարդապետը՝ որ իր անխոհական և անպատեհ ընթացքովը դառն գանդատանոց և բողոքոյ առիթ տուած ըլլալուն պատճառաւ Կ. Պոլիս կանչուած էր, քանի մը միաբան ժողովուրդ իր կողմը շահելով՝ դարձեալ Երկնիկա գառնալու կաշխատի, անյետ շարժու Ս. Պատրիարքին ներկայանալով յայտնեցին, որ եթէ յիշեալ վարդապետը վերստին Երկնիկա դրկուի, ծանր խռովութիւն ներու և ուրիշ ազգայնաս հետեւանոց առիթ կը պատի։

Կը յուսանք որ Ս. Պատրիարք Հայրն այս յայտարարութեան ծանրակշռութիւնը հասկընալով, յիշեալ վարդապետին երթալէն առաջ քանի որ տեղւոյն բոլոր եկեղեցականքը Թատլեան խորհուրդներէն և ժողովրդեան ամենամեծ մասը չեն ուզեր զինքը, և քանի որ ծանր դանգատներ ու ամբաստանութիւններ կան իր վրայ բամանութիւններ վաւերական հանրապետելով։

Ամալթիայի առաջնորդութեան հետամուտ եղող Ամպլեանն Հռաքել վարդապետին վրայ ալ բազում դանգատներ եկած են մեզ Խարբերդի, Ջմիւռնիայի և Ամալթիոյ մէջ բնակ անկարգ և անվայել դործոց վրայ, որոց նկարագիրը խիստ հետաքրքրական մը պատմագրութեան մը նիւթ կրնայ ըլլալ եթէ երբեք հոգևոր հովուութեան սրբանուէր պաշտօնը կատարելութեան հետ կարենայ համաձայնիլ և ծաղրանութեան նիւթ ըլլալ, ինչպես որ կը տեսնուի յիշեալ վարդապետին ոչ միայն գործոյ՝ այլ մինչև իսկ քարոզներուն մէջ, որովք դեռ վերջին մեծ պահոց մէջ բաւական զբաղացած է Պալատաւ ժողովուրդը։

Հետեւեալ նամակը անցեալ ուրբաթ օրն ուշ ձեռքերնիս հասնելով չէինք կրցած շաբաթաթերթով հրատարակել։

. . . խմբագիր։

Գիտէք որ անցեալին մէջ յաճախ ձեր Մասիսին դիմած եմ ազգային հիւանդանոցին մշտասխալուր վիճակը կարօտն ու անձկութիւնները հրապարակելու համար, և այս միջոցին ընթերցողի սիրած եմ դէմ ինքզինքս խաբել և կարծել թէ հասարակութիւնը վերահասու ըլլալով մարդկային տառապանքի, թերևս ուշադրութիւն կընէ ազգէ առ վայր մը դէպ ի այն կողմը՝ ուր որբութիւնը կիսամերկ կը հնձէ, ուր ծերութիւնն անօգնական կը հառաչէ, ուր քաղցն ու հիւանդութիւնք յաղթարդ են դարման կանխալին։

Չհիանդանոցը, այդ հինաւուրց չէնքը, քանի՛ վիճակներէ անցաւ այս վերջին տասներեակ տարիներու մէջ. հոն աղետազգաց մանուկներու դաղթը՝ դաժան ու անձամբեր հոգատարութիւնը՝ դժբաղդութիւնը միխիթարեց. հոն միշտ անպիտանութեան մղուած անտարբերութիւնը իւր ցաւալի ազդեցութիւնները հասոյց չատ անգամ. և հիմա անկարդ մատակարարութիւն մը, տարիքար հոգատարձութիւն մը, իւր անխորհուրդ դործոց առարանը ամեն կատարելութեամբ հոն կը ներկայացընէ։ Այս տեսարանը ոչ ոք առանց ողբալու կրնայ դիտել, և քանի՞ կշտամբանօք չեն դատապարտեր այդկերպ այն անկանոնութիւնները՝ որոնք ի սպառ անհետացած ըլլալու էին մինչև հիմա։

Բայց ի՞նչ է պատճառը որ հիւանդանոցը յաւերժական թշուառութիւններու մէջ կը դիզերի։ Պատճառը. — Հայաստանի ցնորական հետամտութեամբ յորդորուած մինաչև նորհնալ հարկապահանջ մը՝ որ վաղցունէն մէջ և խանութներն անիւնները չրջաբերել տուած դանձանակներուն հասոյթէն այսօր վոչ մը չատ հիւանդանոցի տնօրէնայ պիտոյից ու պատասպարելոց ոգեպահիկ նըպաստներուն համար, որպէս զի չեմ դիտեր պարտներուն համար կալուածներ ունենայ։

Հայասիկ անհանգիստ հոգաբարձու մը՝ որ նշանաւոր քի հասոյթէն դոյացած արդասիքը մէկ կողմ կը դնէ 2000 լիրայով նաքը նոքը մոմարան մը կանդնելու համար. և ձվ կրնայ ժխտել այժմէն թէ պատասպարելոց կերոնները չրջապատուած չպիտի ընդնէն եթէ մինչեւ մոմարանի կառուցման վերջը անօթի ախխան դիմանան և դրեթէ օդով մնանին։

Հայասիկ երրորդ մ՝ալ որ ուրիչին ձեռքը փոխ կառնու իր սատարդրութիւնը դնելու համար, և առանց իր պաշտօնին պարտականութիւնները դիտնալու՝ առանց նպաստութեան ոտտոտ կը կրէ։

Աչելցուցէք ասոնց հետ իր պատանեկութենէն՝ ի վեր Պատրիարքարանը մնծցող գրադիր մ՝ալ, որուն խորհուրդներուն վրայ կարծես թէ հոգաբարձուները կզմայլին, և անոր ըսածներովն ու կարգադրութիւններովը կը չարժին չատ պարագայի մէջ, և կերպիւ իւրաքանչիւրը անոր անպատշաճ խօսքերը՝ զրոյս յարդի եւ բարերար անձանց կուզէ։

Հայասիկ վարչութիւն մը՝ որ իւր ընդունած եւ պատրաստական կինքով վաւերացուցած պայմանները չկատարեր եւ հետեւանցին անմոյն կըլլայ։ 1866 մայիս 23ին արդի հոգաբարձութենէն աւելի ձեռնհաս հոգաբարձուներու հետ պայմանագիր կատարելէ, եւ ներամատ բերող 29 կտոր կալուածներուն իւրաքանչիւրին ալ տարեկան 12 ոսկիով վարձուած նեմպարելով զինուորական հասոյթներու եւ պատարագներու տարեկան ծախսուց իրենց կը համապատասխանէ. այսու ամենայնիւ հիւանդանոցը ամեն տարի թէ նուանկ եւ թէ աննուանկ՝ 400000 ղուրուշի կարօտ է։ Չէք գիտեր ուրչան ճիշդ գանուած է վարչութիւնն իւր գործառնութեանց սեռական մասին մէջ հիւանդանոցի նկատմամբ. յառաջագոյն կըսէ հոգաբարձութիւն. «գուռ հոգ մի ըներ, ծախքերուդ պահասորդը կը լեցնենք, բայց հասոյթներուն աւելցուքը կառնեմ». եւ երբ կարգը գործնականի կուգայ, ոչ միայն բացը կամ պահասորդը՝ այլ նոյն իսկ իւր յանձն առած վճարքն անդամ չնասուցաներ, եւ առանց երբէք հիւանդանոցի վրայ հայեցուած քը մը նետելու՝ կը խոստ որ պատասպարանը մ՝ալ իւր այդ ծաղկեալ ու բարեբաստիկ վիճակին մէջ։

Փա՛ռք գարձեալ իւր գրած հոգաբարձութեան խմաստուն մատակարարութիւնը, պատասպարելոց ձիւն ապտղոյ կորիզները կածելու չափ կը կչտանան, եւ եթէ Զաակի ատենն առջի երկու օրերն Ռահելիչներն ու Քիւրքճիները կերակուր չտային, տահարին մեծ պահքը պիտի չարուներ Հիւանդանոցին մէջ իւրեւս հանդիպ ծանապահութեամբ. աղագաք իրենց ցնցոտիներուն տակ հնչակաւոր 88 վնտիօրթ եղբարց ճարտարութիւնները կը ցուցընեն. առողջները կը հիւանդանան եւ հիւանդները երկրորդ անգամ չեն առողջանար։

Բայց իմաստիւն ըրէք որ քանի մը հարցմունք ընեմ։ Ինչու նշանաւոր ընկերէն հայադին անունով տուրք մը կը պահանջուի Ինչու չուխանները անտուկի մեծութեամբ պանձանակներ կը պատրաստեն եւ չափաքը 20 ական փարա կը հատ գրուին։

Ինչու անցագրատունէն անցագիր եւ վիզատոս եւ ատոնց եւ մուհասիլն ատակ կառնուի հիւանդանոցի անունով։

Ինչու Գալաթիոյ պահնին վրայ 400 ղուրուշ ամսական վարձք ըներող կապահները կը քանդուին, եւ անոնց տեղ չեն չինուիր այն կալուածները՝ որոնք տարիէ մը ի վեր պատրաստ պէտք էին ըլլալ։

Ինչու այս նպատակին համար վանդի կարապետ ազգայի ամուսնոյն Սրուա պիկինոյ նուիրած 400 անդլիական ոսկիներուն ձայնը չլսուիր։

Ո՞ւր են կամ ի՞նչ բանի գործածուած են Բուսմանիոյ Կարապետ իշխանին ազգասոյց համար նուիրած 400 անդլիական ոսկիները։

Այս հարցմանց ամեն պատասխանները ձեռքիս մէջ պատրաստ են, մնաց որ առանց երկու հարցմանց պէտ մեկնութիւններ ալ կը գանուին նամակիս սկիզբները. կը ձանձրանամ նոյնիսկ զանոնք առ այժմ ու չեմ ուզեր հրապարակել՝ ընթերցողներս աւելի չի տրամիցընելու համար։ Եթէ սիրտս վչտացընող բան մը կայ՝ այն է հիւանդանոցի պատրաստելոց կերակուր. գժբաղդ ազգումիներ, որոնք այս միջոցիս մանաւանդ անօգնական եւ անմխիթար պիտի մնան. մայրենի աչք մը՝ որ ընդ երկար հակից վրանին՝ կը հեռանայ հիմա իրենցմէ. վասն զի երամեան վանմաչուք էպրուշիկինը Եւրոպա կուզեւորի. Տակաւին չմեկնած ուզեր է հիւանդանոցին հրաժարական այցելութիւն մ՝ընել, եւ այն առիթ կերակուր եւ մրգ բաժնել սուտած է, ինչպես նաեւ ապատատրոյ իւրաքանչիւրոյ ալ իրենց աչխատանաց համեմատ պարգեւներ, Էպրուշիկինն եւ տիկինն կը հոսին ձերբունակ եւ սրտոյ յուսահատ արտասուքը. անոնց սրտերն ու մտքերը իր հետ կընթանան։

Բայց որքան տատ եւ բազմաթիւ ալ ըլլան այս տեսակ բարերարները, դարձեալ արտաքոյ կարգի ձեռնտուութեան եւ օրինաւոր անտեսութեան մէջ մեծ տարբերութիւն կայ։

Առաջինը կարծուածին չափ արդիւնաւոր չկրնար ըլալ, իսկ երկրորդը անդրաժեշտ

է եւ օգտակար։

Արտաքոյ կարգի ձեռնտուութիւնները պատահական եւ ժամանակաւոր կըլլան. իսկ օրինաւոր եւ կարգաւորեալ անտեսութիւն մը մշանջենաւոր կըլլայ. ուրեմն պէտք չէ առաջնոյն ապաստանիլ, որպէս զի երկրորդ դրութիւնը ընդունուի. բարեբարաց ներկայութիւնը երբեմն անկարգութեանց քաջալերութիւն կուտայ, ինչպէս եղած է այս վերջին ատենները՝ յորում ոչ ժողովք ոչ պատրիարք ուզած չեն հիւանդանոցով զբաղիլ։

Ջորս տարիէ ՚ի վեր, . . . խմբագիր, ականատես եւ ականջալուր ըլլալով այս անկարգութիւններուն, վասն որի բրի տակաւին իմ երեսիս չդնահատ՝ մտադրութիւններն արթընցնել եւ իրրեւ բարեյականպատաս մը ներկայնամակս հրատարակել յօգուտ դըժբաղդութեան։

Հաճելի է ինձ տեսնել երեք ամիս ետքը վերադարձիս թէ ի՞նչ փոփոխութիւններ պիտի կրէ ազգային պատասպարանի վիճակը, եւ կը յուսամ անչուշտ ներկայ վիճակէն բարւոքուած տեսնել զայն, վասն զի ակռէ աւելի գէշ վիճակ մը չկրնար ուրեմն նեղնալ։

Մնամ եւայլն։

Կ. Պոլիս ապրիլ 28 Ա. Գ. Պոյաճ

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լէվմնթ Հէրըլտ կը ծանուցանէ թէ երեքշաբթի օրը Ն. Գոուրը նախապատրաստուած ժողով մ՚եղեր է, ուր որոշուեր է Եգիպտոսի փոխարքային խեմեվէր պատուանուանը տալ, որ «ալքայ» բառին արտասանութիւնը նայնանիշն է։ Այս ակռաղոզ հրովարտակը փոխալքային իշխանութեան այնչափ անոթ տակնուն մը կը դնէ որ գրեթէ առաքին մերժումէն զատ ուրիշ ինչ որ ուզէ պիտի կրնայ եղերը ընել։

—Երկուշաբթի օրը Մաղխլիի—Սուրաբ եւ Ղայիշի—Տերիա ալքունի փըրգամանները պաշար եւ պատերազմական մեքենք տարին ՚ի Ակրիա։

—Մայրաքաղաքիս Սպանիոյ եւ Շուէմի դեսպանները անցեալ շաբթի օրը արտաքին գործոց Նալճը։ պաշտօնէին հետ տեսնուելէ ետքը՝ չորեքշաբթի օրը մեկնացան՝ իրենց առժամանակեայ փոխանորդ ձգելով դեսպանատան առաջին քարտուղարները։

—Տրապիզոնէն ապրիլ 29 թուով հետեւեալ լուրերը կը գրեն մեզ։

«Շաբթուս (23 ապրիլ)ի իրիկունէն երկուշաբթի լուսնալուս դիշերը տասնեւվեց տարեկան հայ օրիորդ մը տունէն անյայտ կըլլայ։ Հետեւեալ առաւօտուն կառավարութեան իմաց տալուելով կը փնտռուի եւ վերջապէս կը գտնուի գատարանէն, ուր տարեր են երկու տաճիկ կանայք ամուսնական կրօնքը պիտի ընդունի ըսելով։ Այդ օրը Մէճլիսի Վէքիլը կը հանուի, ուր օրիորդը բաներդպարար իր քրիստոնեայ կրօնքին վրայ պնդիլ կենալը յայտնելով կը յայտէ թէ երեկոյեան ժամը մէկին միջոցները պարսիկ մը գինքը տանը գրան առջեւ մնտիկ դտնելով՝ մէկէն ՚ի մէկ բերանը գոցելով կառնէ կը տանի, մինչեւ թոյս պարսիկին մը մէջ պահելէն ու չար կամքը յայտնելէն ետքը առաւօտուն կանուխ կը տանի նոյն տաճիկ կանոջ առնը կը ձըդէ։ Ընդհանրապէս պարսիկը փնտռուելով կը գտնուի, որ քանի օրե ՚ի վեր քրիստեանի տակ է։

«Ռապաքէս մինչեւ Պարին չինուելիք ճամբուն գաղիացի վարպետներէն (Մըհէնհալ) միաբան Պազտասարը, որուն հայրը Պարիսէն գալթեալ հայ մ՚է եղեր, իր 15 տարեկան մէկ հատիկ զաւկին հետ ամսոյս 27ին ապահուած կը գտնուի իր բնակարանին մէջ, զոր հաստատած էր նոյն ճամբուն Ենթիր սղոյս ընտած տեղը գրեթէ քառասէս 4 ժամ հեռու։ Հայրը հրացանի հարուածէ զատ 19 տեղէ ալ սուրով կտոր կտոր եղած է։ որդին 7 տեղէ վիրաւորուած։ այս վերջինը դեռ կապրի, բայց խելքը կորուսած, անլեզու, եւ ապահին անկարելի։ Պատահարութեան կալանեն Պիւմիւշխանէ եւ ուրիշ տեղեր հեռագիր զարնուելուս ճամրորդները եւս դարձնելու համար։»

ՀԱՑ ԿՂԵՐԻՆ ՎԻՃԱԿԻՆ ՎՐԱՑ

ԿՂԵՐԱԿԱՆԻՄԸ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ

Կղերին իրաւասութիւնն ու ազդեցութիւնը,—վիճակին ու պարտականութիւնը.—կղերականութեան մէջ վնասակար զեղծումներ, —անոնց դարմանը։

Ը. Ազգը ինչո՞ւ չըպարկապրիլ, ինչո՞ւ չյառաջդիմիլ, ինչո՞ւ խմայական լուսոյ շաւղին չմօտենալ։ —ազգային ամենօրեայ հարցումներն ասոնք եղած են հիմա եւ մտքերն ասով կղզուին. ասոր մինակ ուշադրութիւն ըրած կը դիտեն եւ ասոր պատճառներուն իրարզած ըլլալու ջանքին մէջ են։ Այս մասին մեծ կարման մը կարծիքն այն է՝ որ ազգը ազատութեան մէջ է դեռ եւ զարգացման անընդունակ, եւ փոքր կարման մը կարծիքը թէ ազգը ազատ է եւ զարգացման պահանջած ծախուց տակալուս անբաւական։ Բայց ակնարկես այս երկուքէն մէկն ալ առաջին պատճառ կընա՞ն համարուիլ վերոյիշեալ հարցմանց։ Ասիկա դիտնալու համար կարեւոր է ուշադրութիւննիս քիչ մ՚ալ առաջ տանիլ եւ միասին նախնական պատճառին մնտենալ։ որովհետեւ այս երկու կարծիքներն ալ միւս երկրորդի մը բղխուած են։ վերջապէս վեր ելլալ հանելի հան՝ ուր ազգին գործադիր զօրութիւնը կայ ու հասարակայ գործադրութեանց հայելին։—Ո՞ւր է այդ։—Փիլիսոփայութիւնն իր յաւտամաղ գէպ ՚ի կղերն ուղղելով՝ ահոս է այդ գըծուութիւնն ու հայելին կըսէ, որմնդմէ ազանց ընդհանուր մտրմիններըը կը կառավարին»։—Այդ հեղինակութիւնն ուսկից առած է կղերը։—Կրօնքը Ս. Գիրքը ցոյց տալով կըսէ. «ասոր հեղինակէն՝ որ գերագոյն օրէնսդիրը մ՚է եւ անոր օրէնքներն անջնելի»։

Կղերին այս գերիշխանութիւնը՝ որ առ հասարակ ամեն մարդոց կիշխէ եւ զգացումներն ՚ի չարաչն կամ ՚ի բարւոքն առաջնորդելոյ վսեմուկ գործն ունի, Ս. Գիրքը այնպէս լաւ օրինադրութիւն՝ որուն վասյ ամենեւին երկրայիլ կամ հակառակիլ չըլլար։ Եկեղեցին ՚ի բռնկզեան եւ այսր մտնաւանդ իր նոր օրէնսդրէն այս երկու ընդհանուր կարգադայ բաժանումը՝ այն է կղերին եւ ժողովրդեան՝ յարգած ու հարկաւորած պէս ալ ունի։ առաջնոյն գործն ըլլալ ուսուցանելոյ վարդապետելոյ եւ զգացմանց իշխելոյ իշխանութիւնը, քանի այնմ՚է «ուսուցէք նոցա պահել զամենայն զոր ինչ պատուիրեցի ձեզ»։ եւ երկրորդին սուկ պարտականութիւնն ընդլալով հնազանդելոյ եւ կղերին առաջնորդութեան հեռուէն տրոց՝ թէ «հնազանդեցարուք առաջնորդաց ձերոց»։

Եկեղեցւոյ մէջ այս երկու ընդհանուր բաժանման հարին ու կարեւորութիւնը հաստատելոյ համար երկարանալոյ պէտք չկայ։ կը Ս. Գրոյն անոթագիրն վճռական հաստատուած է եւ իրրեւ աստուածային օրինադրութիւն ամեն գարու մէջ ճանչցուած ու յարգուած։ Լակ եթէ փիլիսոփայութիւնը կամի հեռաւոր ու մնտաւածոյ ընութիւններով այս ճշմարտութեան կարեւորութիւնը հակառակիլ, դէթ մեր ազգին համար մտնաւորապէս անուանալի եւ վնասակար իրական է՝ որ կրօնքը ժողովրդեան վրայ մեծ ազդեցութիւն ունի, հետեւաբար կրօնի պաշտօնեաներն ալ։ եւ ազգին յառաջդիմութեան ղեկը բռնողին կղերն ալլը

* Այս յօդուածը ազգին բարոյական վիճակին վրայ խորհող հայ վարդապետ մը գրկած ըլլալով մեզ յօժարութեամբ կը հրատարակենք, եւ մեր ընթերցողներուն կաքի կը թողունք։

եւած է։ Եթէ ազդութիւնն իրրեւ դեղնամը մնտածուի որուն առանցքը կրօնքն ըլլայ, ալ տարակոյս կմնայ հաստատուած որ անոր շարժուածն ալ կղերէն կախեալ է։ Ազգը կարող է առաջնորդել ժողովրդեան ուր որ կը կամի, ու անոր երկնաւոր ու երկրաւոր վճռակին լաւութեան ակռն ու կատարեալն է։ Ժողովրդական շարժուածը կղերին կամքն է եւ իր ըզգութիւնը անկէ կ՚ապասէ։ Այս ճշմարտութեան դէմ որչափ հակառակ վարասարանել ուզեն ամանք, բայց եւ այնպէս նուազ սխալ կրնան դիմադրել, քան որուն յայսօր ժամանակի երեւոյթ փորձերն այնպէս կը վկայեն, մանաւանդ որ Ս. Գրոյն մ՚ալ անջնելի կամքն է՝ որուն առջեւ ամեն վարա կը խոնարհի. դի ուր Ս. Գրոյն կամքը կը դործէ, հոն մարդկայինը կը գադարի։

Ո րեմն կղերական իրաւասութիւնը այսպէս ՚ի Քրիստոսէ հաստատուած եւ մինչեւ հիմա իր կարեւորութեամբը ճանչցուած ըլլալէն վերջը պէտք է նըկատել որ երկու կողմանէ ալ պարտաւոր հաստատ գործադրութիւն կայ մի, այսինքն կղերն ուսուցանելոյ հարկին մէջ կը գտնուի՞ մի, ինչպէս որ պատշաճ է, որոնց ճշդութեան մէջ միայն ապահովել դիտեմք ազգին բարեկարգութեան յառաջդիմութեան եւ լուսաւորութեան բաղդը։ Փորձերն ամեն կերպով կը հաստատեն թէ ոչ։ հետեւաբար երկու կողմանէ ալ ՚ի սպառնալիս գործադրութիւնները։ Ի՞նչ է այս յուսալի պարտականութեանց պատճառը։—Դարձեալ ներկային դառնապոյն փորձերն կը սովրնք թէ եկեղեցական իրաւասութեան անշարժ ու մեռեալ վիճակին է, որուն հետեւանքն ալ ազգին կրօնական եւ քաղաքական թշուառութիւնն է։

Ազգային հասարակութեան կողմանէ շատ անգամ բողոքով կրկնուած հարցում մ՚է թէ՝ ինչո՞ւ եկեղեցական իրաւասութիւնը այդ մեռեալ վիճակին հասած է ու իր վրկարար նեղգործութիւնը չըննելոյ ժողովրդեան վրայ։ Ըստ ըսում մ՚է այս՝ որ իր դէմ հարցում մ՚ալ կրնայ ընդունիլ թէ՝ ինչո՞ւ իրենց պարտքը ճանչցող օրինաւոր ու պատասխանատու կղերներ չըննիմք։ Ըստ է ահա ինդիրն ու ազգին թշուառութեանց ընդհանրանալը։ հոս պէտք է ուշադրութիւննիս ուղղեմք եւ հոս քըքրեմք մեր ինդրելին, աշխատելով միանգամայն ազգութեան մարմնոյն վրայ այս կողմանէ բացուած խոպատեալ վիրաց ապեղանի մը պատրաստելոյ, որ եթէ այսօր ալ չէ՝ անշուշտ վաղը մահարեր ըլլալու վտանգին կը մատնուի, եւ արդէն արդ արդ գայլացմամբը բաւական երկիւղալի եղած է։

Ն. Ազգին մէջ յայտնի է՝ որ երկու կարգ քահանայութիւն կայ, ամենայնայնիւ եւ կուսակրօն։ Առաջին կարգը՝ որուն պաշտօնը աւելի վտանգի է ժողովրդեան հետ անմիջական յարաբերութիւն ունենալուն համար, կը տեսնամք որ ամենեւին ուշադրութեան արժանի համարուած չէ, եւ անխտիր առանց գպրութեան անձինք նոյն կարգը կը մտնեն, որով այս կարգի քահանայութիւնը այսօր խիստ մեծագոյն մասամ ժողովրդեան ամենէն ոտքէ մասը կը կազմէ։

Քահանայական դասը այսչափ խեղճ չէր մնար եթէ միչեւ հիմա՝ արժանաւոր մարդիկ յօժարէին անձնասուբ ըլլալ անոր լծոյն՝ յորմէ կախեալ է քան մեծ մասին ազգութեան բարեբաստութիւն ու ժողովրդական յառաջադիմ ղեկացուցը։ Բայց որովհետեւ այնպիսեաց սրտին մէջ այս սրբազան կարգին պատիւը ոչինչ նուազ արժէք ունի անարդ պաշտամանց մը պատիւէն, ուստի անոնց բացէ ՚ի բաց հրաժարուած առանն բնականաբար ասպարէզը կը մնայ անուսումնիերու, որով կարգը թէ՛ իր ազդեցութենէն կը ինայ եւ թէ աւելի իր պատիւէն կը նուազի։ Ու այսպիսի ազդին օգտին ծառայելու պաշտաման հրաւիրեցնելէ ինչ լաւութիւն կրնայ յուսացուիլ՝ եթէ ոչ ժողովրդոյ գայթակղութիւն ու անհնազանդին ազեանոր։ Ազգ՛, մնաեղբ անոնց մեկուն եւ եկեղեցւոյ խորհրդոց թիւը հարցուր, զարմանալեք ու ամօթէդ պիտի իչնես։ Հարցում մ՚ալ երիրորդիլ՝ երբ պատասխանն ընդունիս թէ տասն են կամ տասնեւհինգ։ «Անանցն կանխելով ՚ի գերեզմանն» շարականին խօսքը՝ «կնիկինդը գերեզմանը տարին կանեցին» թարգմանող քահանայ մը ինչ հանճար կը յուսաս։ Ասպա ինչ պիտի ըսես ուրախութեան երբն աեղ «զարհուրեալ» նուագող քահանայական խմբին։ . . . Մենք լռութեան տակ թողով այլ եւս աւազելն անտեղութիւնները՝ որոնց ստորագրութեամբ աւելի ընթերցողաց սիրտը խոցոտած կըլլանք, բաւական կը համարիմք ըսել՝ որ աշխարհական քահանայից խիստ մեծագոյն մասն այսպիսի գործեր կատարեալ է ՚ի նախատինս կարգին եւ ՚ի վնաս նոցա հովուութեան ենթարկեալ խեղճ ժողովրդեան, որոնք պարտաւորեալ են այնպիսի ապեա հովիւներու տակ իրենց թշուառութեան ժամերն համառօտել։

Մնացեալը հետեւեալ թուով

Օրթագիղէն Պետեանց արդյ թուով մաս ատն նամակաւ մը կը ծանուցանէ մեզ թէ գիւղին մէջ հաստատուած Ազգքառանամ ընկերութիւնը Օգտակիր ածին առթիւ իր մարգասիրական ինամոյն ներքեւ աւած ազգ տներըը միեձամեայ բաժնեկ բաշխական չափերով, երկու բարեսէր անձանց միջոցաւ գիծած սիրաերու կանոնագրութիւնը գրկել է, եւ հետեւարար 6808 դուրուշ նպատաս հաւաքուելով, 3605 դուրուշը 32 տոքատս տպագոյ հատ գուատ շինելու ծախք եղեր է, 2703 դուրուշը 65 կարատ ընտանեաց բաժնեկ է քան արժանաւորութեան, եւ 500 դուրուշն ալ Ազգքառանամ ընկերութեան յանձնուեր է։

Ընտանիք այս մարդասիրական հանգանակութեան ցուցակը, որ թէ՛ ազնուագործութ նուիրատուաց եւ թէ՛ Ազգքառանամ ընկերութեան վրատէս պատիւ կը բերէ։

ՑԱՆԿ ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԱՑ

Անուանք		Դուրուշ
Ընդհանրութեան Սահման Էֆէնտի		100
Ալեանաքեան Խաչիկ	»	600
Ալթունեան Յանիկ	»	250
Ազգքանդրեան Ազգքանդր	»	20
Մխիթարով Սահման	»	100
Նարտասարեան Ռեթրաք	»	100
Ռինկեանցեան եղբարք		40
Գարբիելեան Յօհաննէս	»	100
Գրիգորեան Գարբիել	»	25
Գաւիթեան Ելիա	»	20
Ելըզեան եղբարք		150
Ներսէսեան Տիգրան	»	100
Յովսեփեան Հայրապետ	»	100
Յակիձեան Սեդուհ	»	20
Թօփհանէլեան եղբարք		100
Հաճիեան եղբարք		20
Պապաթոսեան եղբարք		100
Մաքսուտեան Սիմոն եւ Սեդուհ Էֆէնտիք		1000
Մաքսուտեան Ազգին Էֆէնտի		250
Մաքսուտեան Միքայէլ	»	200
Մանիկեան Սինեքերիմ	»	160
Մարկոսեան Ղասըղ	»	100
Մարկոսեան Յակոբ	»	40
Մարտիրոսեան Յօհաննէս	»	100
Մոգեան Գրիգոր	»	60
Նորաւունեան Յակոբ	»	800
Նուրիկեան Պետրոս	»	100
Շահինեան Մկրտիչ	»	52
Ոսկանեան Յօհաննէս	»	50
Պէկեան Սահման	»	52
Պաղիւսեան Ոսկան	»	100

ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏԻՐՈՋ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՅԱՒԱՆՆԱԿ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏԻՐՈՋ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՅԱՒԱՆՆԱԿ

Ամսագիր գրականութեան, գիտութեան եւ ընդհանուր հետաքրքրութեան

ՊԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ցրտից պահպանուած ծաղիկներ . . . 36—38
» Խնկայիլ » . . . 36—37
» Ֆոտ. պատկեր . . . 32—33
» Ալաման . . . 33—34
» Խորհրդական Տիրոջ . . . 34—36
» Կոկոն » . . . —
» Պտուղ » . . . 35—36
Ընկերական դիպուածներ . . . —
Թաղք . . . — 17

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Ծանօթ մարդիկ եւ իմ հիշողութիւնք . . . 370—380
» Բրիտ. » . . . 380—390
Շաքարի գործածութիւն . . . 390
» Պատիժ . . . —

ՀԱՅՈՑ ԱՂՎԱԾՈՒՆԵՐԸ ՅԱՄԱՌՕՏ

Ազգ. Ա. Ժողովոյ նիստերը . . . 390—400
Ազգ. Ա. Ժողովոյ ընտրութիւնը . . . 400—410
Ազգ. Ա. Ժողովոյ ընտրութեան արդիւնքը . . . 410—420
Ազգ. Ա. Ժողովոյ ընտրութեան վերջին նիստը . . . 420—430
Ազգ. Ա. Ժողովոյ ընտրութեան վերջին նիստը . . . 430—440
Ազգ. Ա. Ժողովոյ ընտրութեան վերջին նիստը . . . 440—450
Ազգ. Ա. Ժողովոյ ընտրութեան վերջին նիստը . . .